การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี
The Policy Implementation of Poverty Problem Solving: A Case Study of Pathumthani Province Area

สถาพร สมบุญ[1] และ เฉลิมพร เย็นเยือก[2]

Sathaporn Somboon[1] and Chalermporn Yenyuak[2]

สถาบันรัฐประศาสนศาสตร์และนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยรังสิต

Institute of Public Administration and Public Policy, Rangsit University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sathaporn.s @rsu.ac.th[1]

Received: May 13, 2024 **Revised:** June 27, 2024 **Accepted:** June 29, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย กับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากประชาชนในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จำนวน 120 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด 2) มีความสัมพันธ์กับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ในระดับค่อนข้างน้อยถึงปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังนั้น ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้อย่างมีคุณค่า และยังช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเอง และเป็นที่พึ่งพิงของประชาชนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน, การนำนโยบายไปปฏิบัติ, ความรู้ความเข้าใจ, การประสานงาน, ทรัพยากร

Abstract

This research aims to 1) study the level of opinions on knowledge, understanding, coordination, and resources in implementing the policy, and 2) study the relationship between factors on knowledge, understanding, coordination, and resources in implementing the policy and the implementation of the poverty alleviation policy in Pathum Thani Province. This research is aquantitative research using a simple random sampling method. Data were collected using a questionnaire from 120 people in Pathum Thani Province. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency and percentage, mean, standard deviation, maximum, minimum, and inferential statistics, including Pearson's correlation analysis.

The research results found that 1) the factors on knowledge, understanding, coordination, and resources in implementing the policy were all at a high level overall. 2) They were related to the implementation of the poverty alleviation policy in Pathum Thani Province at a relatively low to moderate level at a statistical significance level of 0.05. Therefore, administrators and related agencies should organize activities to support the implementation of the poverty alleviation policy so that it can achieve its goals in a valuable way and also help improve the quality of life of the people in the area, making them strong, self-reliant, and sustainable as a source of support for the people in the community.

Keywords: Poverty Problem Solving Policy, Policy Implementation, Knowledge & Understanding, Coordination, Resource

บทนำ

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยคือ ปัญหาความยากจน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนในหลายมิติ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักถึงความสำคัญและได้พยายามดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ และด้านการศึกษา อย่างไรก็ดี การแก้ปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืนต้องเน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนา ต่อยอดกลไกและเครื่องมือ โดยหน่วยงานภาครัฐ ได้มีนโยบายเพื่อสนับสนุนคุณภาพชีวิตของประชาชนที่สำคัญ อาทิ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยเจาะจงกลุ่มเป้าหมายประชากรยากจนเพื่อให้ความช่วยเหลือที่ตรงจุดมากขึ้น มีแนวคิดกลไกการบริหารการขจัดความยากจนสำหรับประเทศที่สำคัญคือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการขจัดความยากจนระดับชาติ ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบายเพื่อดำเนินงานการแก้ปัญหาความยากจนให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และชัดเจน (Targeted Poverty

Eradication, TPE) มีการสนับสนุนงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน และยังได้แต่งตั้งคณะทำงานกระจายไปในระดับภูมิภาคทั้ง 6 ภูมิภาค เพื่อพิจารณาคัดเลือก ติดตามและประเมินผล สร้างความร่วมมือระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานรัฐท้องถิ่น สถาบันการศึกษาท้องถิ่น สถาบันการเงิน บริษัทคู่ค้า ชุมชน และบริษัทขนาดใหญ่ เป็นต้น (คณะกรรมาธิการกิจการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา, 2563)

ประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการขจัดความยากจนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2557 คนจนในประเทศไทยลดลงจาก 8.4 ล้านคน เป็น 4.7 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 อย่างไรก็ตาม จากปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) ธนาคารโลก (World Bank) พบว่าสัดส่วนคนจนทั้งคนจนในชนบท และคนจนในเมือง ทั้งในและนอกภาคการเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวจาก 4.7 ล้านคน เป็น 9.7 ล้านคนในไตรมาส 2 ปี พ.ศ. 2563 ทำให้ประเทศไทยต้องกลับมาพิจารณาแนวทางการขจัดความยากจนอีกครั้ง เพื่อแก้ปัญหาและบรรเทาความยากจนจากวิกฤติ COVID-19 รวมถึงเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทยที่ผ่านมาหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินงานตามโครงการและมาตรการที่สำคัญ เพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีตัวอย่างโครงการ/มาตรการ เช่น 1) โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้อยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) มาตรการลดภาระค่าครองชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนนำเงินที่เหลือไปใช้จ่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ 3) การสร้างความมั่นคงด้านรายได้ของประชาชนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนยากจน 4) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ โดยการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนกู้ยืมเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ 5) การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการสุขภาพ 6) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร 7) การให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาสในสังคม เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2565)

กล่าวได้ว่า การแก้ปัญหาความยากจนนั้นจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถพอสมควรหรือได้รับการฝึกอบรมมาเป็นพิเศษ จึงจะเข้าถึงปัญหาและสามารถแก้ปัญหาความยากจนให้ลดลงได้ เพราะปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่ซับซ้อนจะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การกำหนดโครงการและวิธีดำเนินการ ไม่เพียงเท่านั้นการแก้ไขปัญหาความยากจนจะต้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ และความร่วมมือจากประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำนโยบายปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ ตามการตัดสินใจของหน่วยงานรับผิดชอบที่เลือกที่จะดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนให้สำเร็จ (นิธิ เอี่ยวศรีวงศ์, 2565)

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความยากจน จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาความยากจนในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเสนอ ผู้บริหารพิจารณา กำหนดเป็นนโยบายเพื่อปรับปรุง พัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อนำ

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อประโยชน์ในการนำนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย1) ศึกษาระดับความคิดเห็นด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบายกับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

นโยบาย (Policy) หมายถึง แผนหรือโครงการที่กำหนดขึ้นอันรวมถึงเป้าหมาย สิ่งที่มีคุณค่าและแนวปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ นั้น Sharkansky (1971) ได้ให้ความหมายไว้ว่า นโยบาย คือ กิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐบาลรวมทั้งข้อกำหนดและระเบียบในการควบคุม การกำกับติดตามการดำเนินกิจกรรมของบุคคลและนิติบุคคลตามข้อกำหนดตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดทำขึ้น ดังนั้น หากเป็นกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ กิจกรรมนั้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ

ดังนั้น การศึกษานโยบายที่ดำเนินการโดยภาครัฐจึงเป็นการศึกษาถึงนโยบายสาธารณะ ที่มุ่งเน้นประโยชน์ คุณค่าให้เกิดขึ้นกับประชาชนกลุ่มเป้าหมายในด้านต่าง ๆ โดย Easton (1953) ได้เสนอแนวคิดเพิ่มเติมถึงนโยบายสาธารณะว่าเป็นการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อสังคมส่วนรวม (The authority allocation of values for the whole society) ความหมายดังกล่าวเป็นความหมายที่กว้าง เช่นเดียวกับแนวคิดของ Dye (1984) ที่ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจ

กระทำหรือไม่กระทำ (Public Policy is whatever governments choose to do or not to do) ในส่วนที่รัฐบาลเลือกจะกระทำจะครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งหมด ทั้งกิจกรรมที่เป็นงานประจำและกิจกรรมที่เกิดขึ้นบางโอกาส เช่น การที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีเพิ่มเติม การออกกฎหมายควบคุมปัญหาอาชญากรรม การกำหนดเกณฑ์เกี่ยวกับยาเสพติด การยกเลิกนโยบายเกณฑ์ทหาร เป็นต้น โดยแนวคิดนี้ จะเห็นได้ว่านโยบายสาธารณะมีลักษณะเป็นงานประจำในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ควรกระทำ หรือไม่กระทำ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนโดยส่วนรวม สอดคล้องกับ Sharkansky (1971) ที่ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่า คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลจัดทำขึ้น ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมทั้งหมดของรัฐบาล รวมทั้งข้อกำหนดและระเบียบในการควบคุมการดำเนินงานของปัจเจกบุคคลและนิติบุคคล อาทิ การศึกษาการจัดสวัสดิการ การก่อสร้างทางหลวงโดยรัฐ การรักษาความสงบเรียบร้อย การตรวจสอบราคาสินค้า เป็นต้น เมื่อพิจารณาจากแนวคิดดังกล่าว จะพบว่าการให้ความหมายของนักวิชาการดังกล่าว มีความสอดคล้องกัน คือ เป็นความหมายที่สั้น เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย แต่ยังมิได้เน้นถึงวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลต้องการกระทำ โดยการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการตามนโยบายนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากค่านิยมหรือความปรารถนาหรือความเชื่อของรัฐบาลว่าเรื่องอะไรสำคัญกว่า ดีกว่าหรือเหมาะสมกว่าจึงเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำเพื่อส่วนรวม โดยรัฐบาลจะอาศัยอำนาจตามกฎหมายผ่านระบบการเมืองซึ่งถือว่าเป็นอำนาจอันชอบธรรมในการกำหนดนโยบาย เช่น การซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ เพื่อเสริมสร้างกองทัพบกให้เข้มแข็ง หรือ การขยายเส้นทางการคมนาคมทั่วประเทศ ซึ่งถือว่าเป็นนโยบายที่มีความสำคัญเช่นกัน แต่รัฐบาลจะต้องเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่พิจารณาว่าสำคัญก่อนเพราะมีทรัพยากรจำกัด หรือรัฐบาลเลือกที่จะไม่ทำบางเรื่องหรือทุกเรื่อง ด้วยเหตุผลอื่น ๆ ก็ได้ความหมายนี้ก็ยังมิได้เน้นถึงวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลต้องการกระทำ โดยหากรัฐบาลตัดสินใจที่จะนำนโยบายไปปฏิบัติแล้วนั้น ยังต้องตระหนักและให้ความสำคัญในขั้นตอนของการนำนโยบายไปปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ อีกด้วย

แนวคิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ เป็นแนวคิดที่ต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบายขึ้นมาได้แล้วนั้น การนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายนั้น จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ อาทิ ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการจัดการ อาทิ บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยสำคัญหากมีความพร้อม มีความเหมาะสมก็จะส่งผลต่อคุณค่าในการปฏิบัติตามนโยบายนั้นให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการจัดสรรทรัพยากรที่นำมาใช้ในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้ไม่เหมาะสมหรือไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ก็จะส่งผลกระทบต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องตระหนัก และติดตามผลการปฏิบัติตามนโยบายนั้น อันจะทำให้ทราบได้ว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นจริงหรือไม่ ในระหว่างการปฏิบัติตามนโยบายนั้น เกิดปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ควรหามาตรการในการแก้ไขและปรับปรุงวิธีการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลดียิ่งขึ้นหรือไม่อย่างไร หากหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติมีการติดตามประเมินผลนโยบายย่อมทำให้การปฏิบัติงานมีโอกาสสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดย Horn, Carl and Meter (1975) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ อันได้แก่ ปัจจัยด้านการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะหน่วยราชการ ถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งในการนำนโยบายไป

ปฏิบัติ นับแต่หน่วยงานระดับสูง เช่น กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานระดับกลาง อันได้แก่ จังหวัด อำเภอ และหน่วยปฏิบัติ ระดับท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับประชาชน ถ้ามีการยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตาม การนำนโยบายไปปฏิบัติ ก็ย่อมสำเร็จได้ง่าย ถ้าไม่มีการยอมรับและไม่เต็มใจปฏิบัติตาม การนำนโยบายไปปฏิบัติก็ย่อมไม่ประประสบความสำเร็จ โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จนั้น มักจะเป็นนโยบายที่มอบหมายให้แก่หน่วยงานที่มีอยู่แล้ว และสนับสนุนนโยบายนั้น และเป็นหน่วยงานที่มีกำลังคนและทรัพยากรอื่น ๆ พร้อมอยู่แล้ว หน่วยงานขนาดเล็กที่มีระดับชั้นการบังคับบัญชาน้อยจำนวนผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาก จะมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าหน่วยงานขนาดใหญ่ ผู้นำที่เข้มแข็งมีความสามารถในการระดมความสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่สาคัญต่อความสำเร็จของโครงการหรือนโยบาย ความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยปฏิบัติตามนโยบายกับหน่วยงานที่กำหนดนโยบาย ยิ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวมีมากโอกาสที่นโยบายจะประสบความสำเร็จจะมีมาก

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาถึงปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย อันจะทำให้เกิดความสำเร็จในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ซึ่งนโยบายแก้ไขปัญหาควมยากจนนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ได้ประเมินสถานการณ์ความยากจนของประเทศไทย เพื่อสะท้อนสถานการณ์ที่แท้จริงได้อย่างชัดเจน จำเป็นต้องใช้ตัวชี้วัดจากหลายด้านมาประกอบกัน ดังนั้น นอกจากการใช้เส้นความยากจนซึ่งเป็นการวัดในรูปแบบตัวเงิน (รายจ่าย) ในการระบุจำนวนคนจนแล้วหน่วยงานภาครัฐยังได้พิจารณาตัวชี้วัดสถานการณ์ความยากจนในด้านมิติอื่นที่มิได้อยู่ในรูปแบบของตัวเงินแต่สะท้อนการมีโอกาสทางสังคมและการเข้าถึงบริการของภาครัฐ มาร่วมในการวัดด้วย ได้แก่ ดัชนีความก้าวหน้าคน ซึ่งเป็นดัชนีที่สะท้อนการเข้าถึงโอกาสทางสังคมและการเข้าถึงบริการภาครัฐในด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม คมนาคมและการสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความจนเงิน จนโอกาสและสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิต ในการจัดทำนโยบายในแก้ปัญหาความยากจนและช่วยเหลือคนจน นอกจากนี้ในการจัดทำนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนจึงใช้เครื่องมือหลายอย่างประกอบกัน รวมถึงต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจในภาพรวมของดัชนีที่บ่งบอกความยากจนที่ว่ามีผู้ที่ยากจนเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด ซึ่งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องต้องประสานงานเพื่อนำข้อมูลอื่นที่สะท้อนการดำรงชีพในมิติของการมีโอกาสและการเข้าถึงบริการของประชาชนมาพิจารณาประกอบด้วย ในขณะเดียวกันทรัพยากรสำคัญต่าง ๆ ทั้งบุคลากร อุปกรณ์ รวมถึงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิข้อมูลการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการภาครัฐควรต้องนำมาใช้ประกอบการกำหนด ตรวจสอบ ติดตาม การดำเนินงานตามนโยบาย รวมถึงการออกแบบเครื่องมือกำกับติดตามการให้ความช่วยเหลือ (มาตรการ) ได้สอดคล้อง / ตรงกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งสามารถบริหารจัดการที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงกลุ่มได้อีกด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 2,973 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดประชากร G*Power ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น ด้วยการเลือกตัวอย่างแบบง่าย ให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 111 ตัวอย่าง เพื่อให้มีความสมบูรณ์ของข้อมูลผู้วิจัยจึงทำการกำหนดขนาดของตัวอย่างเพิ่มขึ้นจำนวน 9 ตัวอย่าง รวมเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 120 ตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสาร ตำรา บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องงานวิจัย

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ศึกษา โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาตรวจสอบเพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ของเนื้อหา และนำไปประกอบการวิเคราะห์เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้หลักสถิติ 2 ประการคือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการประมวลผลข้อมูลช่วยในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการอธิบายข้อมูลส่วนบุคคล ด้วย ค่าความถี่ และร้อยละ (Frequency and Proportion) และ อธิบายข้อมูลปัจจัยความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบายกับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Analysis) หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปว่าเป็นไปในทิศทางใด และมีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใด โดยใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ซึ่งหากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการไม่มีความสัมพันธ์กัน หากเครื่องหมายเป็น +(บวก) หมายความว่า การมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน เครื่องหมายเป็น – (ลบ) หมายความว่า การมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย กับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีผลสรุปดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 84 คน (ร้อยละ 70.0) มีช่วงอายุระหว่าง 25 - 35 ปี จำนวน 39 คน (ร้อยละ 32.5) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 63 คน (ร้อยละ 52.5) มีอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 38 คน (ร้อยละ 31.7) มีรายได้เฉลี่ยเท่ากันจำนวน 2 กลุ่มรายได้ คือกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ย 10,001 – 20,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 40 คน (ร้อยละ 33.3)

1. ระดับความคิดเห็นของปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย ดังแสดงต่อไป

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. หน่วยงานภาครัฐมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถ	4.03	.542
2. ท่านทราบถึงเป้าหมาย รวมถึงเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งในระดับประเทศ และ ระดับเทศบาลตำบล	4.00	.519
3. การดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจน จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4.04	.556
4. หน่วยงานภาครัฐมีการชี้แจง ประชาสัมพันธ์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง	4.01	.542
5. ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ มีความชัดเจน เหมาะสม เข้าใจได้ง่าย	3.76	.686
เฉลี่ยรวม	**4.01**	**.454**

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจน จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รองลงมาคือ ด้านหน่วยงานภาครัฐมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่อย่างเต็มความสามารถ และ น้อยที่สุดคือด้าน ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ มีความชัดเจน เหมาะสม เข้าใจได้ง่าย

ตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านการประสานงาน ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านการประสานงานในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐมีการติดต่อ สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่เพื่อดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกันอยู่เสมอ	4.02	.467
2. หน่วยงานภาครัฐ มีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานกับประชาชนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง	3.99	.494
3. การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ได้รับการประสาน ช่วยเหลือ สนับสนุน จากประชาชนด้วยดีอยู่เสมอ	3.95	.465
4. หน่วยงานภาครัฐมีการประสานงานกับประชาชนในพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับนโยบายความยากจน อยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งลดปัญหาความยากจนในพื้นที่อย่างจริงจัง	3.99	.527
5. ท่านได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ อยู่เสมอ	3.97	.601
เฉลี่ยรวม	**4.06**	**.394**

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านการประสานงาน ในการนำนโยบายไปปฏิบัติในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.06 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐมีการติดต่อ สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่เพื่อดำเนินการต่าง ๆ ร่วมกันอยู่เสมอ รองลงมาคือ ด้านหน่วยงานภาครัฐมีการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานกับประชาชนทุกระดับอย่างต่อเนื่อง และ น้อยที่สุดคือด้านการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ได้รับการประสาน ช่วยเหลือ สนับสนุน จากประชาชนด้วยดีอยู่เสมอ

ตารางที่ 3 แสดงระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านทรัพยากร ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ปัจจัยด้านทรัพยากรในการนำนโยบายไปปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. หน่วยงานภาครัฐมีการจัดจำนวนเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ได้เพียงพอ เหมาะสมกับการดำเนินนโยบาย	3.99	.510
2. เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน ได้อย่างมีคุณค่า	4.02	.485
3. หน่วยงานภาครัฐมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเหมาะสม เพียงพอ	3.98	.518
4. หน่วยงานภาครัฐมีการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน	3.94	.612
5. หน่วยงานภาครัฐ มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนในพื้นที่	4.04	.585
เฉลี่ยรวม	**4.09**	**0.423**

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านทรัพยากรสนับสนุนในการนำนโยบายไปปฏิบัติในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.09 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านหน่วยงานภาครัฐ มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ รองลงมาคือ ด้านเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ ความสามารถในการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน ได้อย่างมีคุณค่า และ น้อยที่สุดคือด้านหน่วยงานภาครัฐมีการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน

ตารางที่ 4 แสดงความคิดเห็นในการนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่	3.98	.485
2. การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่	4.04	.571
3. การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าเพื่อให้สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ	4.06	.490
4. การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ มีความเหมาะสม มีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนในการให้คำแนะนำด้วยความจริงใจในการปฏิบัติงาน	4.00	.550
5. หน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ในภาพรวม ได้อย่างเหมาะสม รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่	3.98	.526
รวมเฉลี่ย	**4.08**	**.375**

ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นในการนำนโยบายไปปฏิบัติในภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.08 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ มีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าเพื่อให้สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จ รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่ได้นำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และ น้อยที่สุดคือด้านหน่วยงานภาครัฐมีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ในภาพรวม ได้อย่างเหมาะสม รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ สร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่

2. พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบาย กับ การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานีมีระดับความสัมพันธ์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์สหสัมพันธเพียรสัน (Pearson Correlation Analysis)

การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ	r	Sig.
1. ความรู้ ความเข้าใจในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ	.279	0.000
2. การประสานงานในมีความเห็นต่อการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ	.359	0.000
3. ทรัพยากรสนับสนุนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ	.401	0.000

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และด้านทรัพยากรสนับสนุนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ กับ การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างน้อยถึงปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยด้านที่มีระดับความสัมพันธ์มากที่สุดคือ ด้านทรัพยากรสนับสนุนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ (r = .401) รองลงมาคือ การประสานงานในมีความเห็นต่อการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ (r = .359) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีระดับความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ ด้านความรู้ ความเข้าใจในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ (r = .279) โดยทุกด้านมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก

อภิปรายผล

1. พบว่า ระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านทรัพยากรในการปฏิบัติตามนโยบายมีระดับความคิดเห็นสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการประสานงาน และด้านความรู้ ความเข้าใจ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินการใดใดหากมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำเนินการนั้นแล้วย่อมจะส่งผลต่อความสำเร็จให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหากได้รับการประสานงานที่ชัดเจนอย่างต่อเนื่องอันจะทำให้ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่อยู่ภายในองค์การ และ ผู้ที่อยู่ภายนอกองค์การเกิดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการนั้นได้อย่างเหมาะสมอยู่ตลอดแล้ว ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินการสำเร็จได้อย่างมีคุณค่าเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของศศิวิมล อ้นนา (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติด้านรายได้ของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามปลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติรวมทั้งปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า สมรรถนะหลักขององค์การทั้ง 5 ประการ ตามตัวแบบการจัดการ (Management Model) มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติทั้งในด้านผลสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างองค์การมีทีมพี่เลี้ยงที่ประกอบไปด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

และผู้นำในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่และรายครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านสถานที่การดำเนินการมีความสะดวก เอื้อต่อการทำกิจกรรมของเจ้าหน้าที่และครัวเรือนเป้าหมาย 3) ด้านบุคลากร บางส่วนมีความรู้ความเข้าใจ และความพร้อมในการปฏิบัติงาน แต่การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนศจพ. อำเภอในภาพรวม 4) ด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ มีระบบ TPMAP ที่ยังมีข้อบกพร่องในเกณฑ์ตัวชี้วัดบางรายการ และอุปกรณ์ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพยังไม่ตรงต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และ 5) ด้านงบประมาณ ศจพ.อำเภอไม่มีงบประมาณที่ได้รับจัดสรรให้โดยตรง จึงต้องอาศัยความร่วมมือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในศจพ.อำเภอ วางแผนการดำเนินการร่วมกันเพื่อขอรับงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด โดยในประเด็นความร่วมมือจากปัจจัยด้านบุคลากรและงบประมาณ ศจพ.อำเภอ ควรดำเนินการกำหนดแผนการดำเนินงานและการกำกับติดตามคณะทำงานขับเคลื่อนศจพ.อำเภอ อย่างใกล้ชิด ภายใต้การนำของผู้อำนวยการศจพ.อำเภอ หรือหาหน่วยงานเจ้าภาพหลักเพื่อดำเนินการขับเคลื่อนโดยตรง และกรณีเครื่องมือการส่งเสริมการประกอบอาชีพยังไม่ตอบสนองปัญหาและความต้องการของครัวเรือน ศจพ.อำเภอควรมีการปรับบทบาทเป็นศูนย์รวมอาชีพเพื่อให้ประชาชนสามารถเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของตนเองได้

2. พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการประสานงาน และ ด้านทรัพยากรสนับสนุนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ กับ การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างน้อยถึงปานกลาง โดยด้านทรัพยากรสนับสนุนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติมีค่าความสัมพันธ์สูงกว่าด้านอื่นๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเพราะ การดำเนินการใดใดหากได้รับการสนับสนุนทรัพยากรที่มีความเหมาะสม เพียงพอกับการดำเนินงานนั้นๆ แล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดผลสำเร็จได้อย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัตินั้น ต้องเริ่มศึกษาตั้งแต่การกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจนว่า นโยบายนั้นได้ถูกกำหนดตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ หรือเป็นนโยบายที่กำหนดโดยผู้บริหารซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอาจทำให้เกิดเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนให้การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีคุณค่า ด้วยการให้การสนับสนุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สนับสนุนการส่งเสริมอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ให้การสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ รวมถึงจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรให้เพียงพอ บริหารงานภายใต้ข้อมูลสารสนเทศที่ชัดเจน ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของประชาชน อย่างแท้จริง อันจะช่วยทำให้เกิดความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงาน มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนที่หน่วยงานภาครัฐได้จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกรูปแบบ ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวพบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของ บัญชา พุฒิวนากุล และวิยุทธ์ จำรัสพันธุ์ (2561) ศึกษาเรื่องกระบวนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติขององค์กรภาครัฐ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายแก้ปัญหาความยากจนไปปฏิบัติขององค์กรภาครัฐในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผลการวิจัยพบว่า การนำนโยบายแก้ปัญหาความยากจนไปปฏิบัติโดยองค์กรภาครัฐในจังหวัดกาฬสินธุ์จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่มีนโยบายระดับมหภาค (Macro Implementation) ที่กำหนดขึ้นโดยรัฐบาลและกระทรวงต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาสังคม และพัฒนาประเทศ ซึ่งปัจจุบันการกำหนดแผนการพัฒนาประเทศจึงมองในแผนระยะยาว โดยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการแนวทางให้กระทรวงต่าง ๆ โดยรัฐมนตรีว่าการของกระทรวงต่าง ๆ มากำหนดกรอบนโยบายร่วมกับรัฐบาล และจัดทำแผนการพัฒนาตามเนื้อหาแต่ละด้านที่ตัวเองมีหน้าที่ ซึ่งข้อมูลและแผนดังกล่าวจัดทำเป็นนโยบายของกระทรวงอีกครั้ง เพื่อให้สอดรับกับสายงานการบังคับบัญชาหรือภารกิจของหน่วยงานที่สังกัดภายใต้กระทรวง กรมมารับนโยบายไปแปลงเป็นยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการของตนเองตามลำดับ นอกจากนี้ ในการขับเคลื่อนการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่นซึ่งมีหน่วยงานสำคัญคอยดูแลขับเคลื่อน อาทิ สำนักองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กำกับดูแลองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเทศบาล ซึ่งการนำนโยบายแก้ปัญหาความยากจนไปปฏิบัตินั้น แต่ละองค์การจะมีการวางแผนงาน มีการมอบหมายบทบาทหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามภารกิจและหน้าที่ตามสายงานหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง สามารถสนับสนุนและส่งเสริมในการใช้ทรัพยากรทางการบริหาร และการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ในสาระสำคัญของนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในแต่ละระดับ โดยองค์การภาครัฐในท้องถิ่นจะรับนโยบายของรัฐบาลที่มีคำสั่งลงมาโดยตรงและนำไปปฏิบัติหรือเมื่อผู้บริหารได้เข้ามากำกับติดตาม การนำนโยบายแก้ปัญหาความยากจนก็อาจจะส่งผลทำให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายนั้น ได้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ การวางแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่น โดยแผนงานการดำเนินงานตามนโยบายนั้น จะต้องเป็นแผนงานที่มีความชัดเจน มีทิศทาง มีระบบและกลไกการขับเคลื่อนนโยบายที่ชัดเจน อันประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับที่มีคำสั่งจากนโยบายจากบนลงล่าง กล่าวคือ 1) มีการวางแผนการนำนโยบาย 2) การนำแผนไปปฏิบัติ และ 3) การรายงานการประเมินและติดตาม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุวิมล สืบสุนทร (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติตามโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Kalasin happiness model) กรณีศึกษาอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติตามโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังในพื้นที่อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผลการวิจัย พบว่ากระบวนการการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ ตามโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ครอบคลุม มีกระบวนการที่ชัดเจน ตั้งแต่การสำรวจครัวเรือนยากจน การดูแลช่วยเหลือแต่ละกลุ่มครัวเรือน จนถึงการหลุดพ้นการเป็นครัวเรือนยากจน มีการประเมินผลติดตามครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ผ่านระบบโปรแกรมที่สะดวกและเข้าถึงง่ายมุ่งเน้นให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง รวมทั้งให้ชุมชนช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแนวทางการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ไขปัญหาช่วยเหลือครัวเรือนยากจนเป็นหลัก

สรุป

จากการศึกษาการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ ในเขตพื้นที่ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งพบว่าได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล อย่างชัดเจน และกำหนดอำนาจหน้าที่เพื่อขับเคลื่อนโครงการฯ ตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่ครอบคลุม มีกระบวนการที่ชัดเจน ตั้งแต่การสำรวจครัวเรือนยากจน การดูแลช่วยเหลือแต่ละกลุ่มครัวเรือน จนถึงการหลุดพ้นการเป็นครัวเรือนยากจน มีการประเมินผลติดตามครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ผ่านระบบโปรแกรมที่สะดวกและเข้าถึงง่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ สำคัญ คือ ด้านการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากหน่วยงานภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน ได้อย่างเหมาะสม และยังช่วยส่งเสริมให้สามารถขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างถูกต้อง มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกในชุมชนทุกระดับร่วมกันตามความรู้ ความสามารถของประชาชนเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดกิจกรรมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศและประสบการณ์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกหน่วยงานมีความเข้าใจตรงกันในการขับเคลื่อนนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจน และสามารถติดตามผลการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถประเมินผลและปรับปรุงนโยบายให้ดียิ่งขึ้นได้

2. ควรเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนให้มีความช่วยเหลือกันและกัน และตระหนักถึงหลักการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันความยากจนในอนาคต และควรมีการสำรวจและจัดข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัยอยู่เสมอ พร้อมทั้งดำเนินการเพื่อลดและป้องกันการเกิดปัญหาความยากจนในอนาคตอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ในการศึกษาครั้งต่อไป อาจใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้สามารถทราบถึงปัญหา อุปสรรค และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติ

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมระหว่างผู้นำชุมชน กับสมาชิกในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนในการดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรมอื่นๆ ที่มุ่งประโยชน์เพื่อพื้นที่ให้มีความเข้มแข็ง ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมาธิการกิจการองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ วุฒิสภา. (2563). *รูปแบบการแก้ปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้า : กรณีศึกษาประเทศจีนและอินเดีย ของคณะกรรมาธิการการแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา.* ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567, จาก https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/578731

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2565). *ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน*. ค้นเมื่อ 7 เมษายน 2567, จาก http:/www.probation.go.th

บัญชา พุฒิวนากุล และ วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (2561). กระบวนการนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติขององค์กรภาครัฐในจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการบริหารปกครอง, 7*(2), 32-56.

ศศิวิมล อ้นนา. (2565). *การนำนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนในมิติด้านรายได้ของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามปลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาอำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *การจัดทำนโยบายเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและการช่วยเหลือคนจนใช้เครื่องมือหลายอย่างประกอบกัน.* ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=7205&filename=index

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2565). *มาตรการลดภาระค่าครองชีพของประชาชน.* ค้นเมื่อ 5 เมษายน 2567, จาก http://www.fpo.go.th

สุวิมล สืบสุนทร. (2561). *การนำนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจนไปปฏิบัติตามโครงการคนกาฬสินธุ์ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Kalasin happiness model) กรณีศึกษา อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์* (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Dye, T. R. (1981). *Understanding public policy.* 4th ed. New Jersey: Prentica Hall.

Easton, D. (1953). *The political System: An Inquiry in to the state of Political Science.* New York: Alfred a. Knoft.

Sharkansky, I. (1971). *Policy Analysis in Political Science.* Chicago: Markhm.

Van, Horn, Carl E. & Van Meter, Donald. (1976). The Policy Implementation Process: A Conceptual Framework. *Administration and Society, 6*(4), 103.